

סימן קב

דבר שיש לו מתירין לא בטל

שו"ע א (ע"פ ביצה ג): כל דבר שיש לו מתירין... אם נתערבה באחרות בין שלימה בין טרופה אינה בטלה אפילו באלף.

שו"ע א (ע"פ ר"ת ועוד ראשונים): ואם נתערבה בשאינה מינה¹ בטלה בששים.

אך בגליון מהרש"א הביא **שדעת הראב"ד ע"פ הבנת הכס"מ** היא דגם באינו מינו לא בטל.

מדוע דבר שיש לו מתירין לא בטל (במין במינו)?

רש"י: דעד שאתה אוכלו באיסור תאכלנו בהיתר בלי ביטול.

ומדוע בטל בשאינו מינו? ת"ח: דכל שנתערב שלא במינו ההיתר שיהיה אח"כ לא יקרא על שם האיסור אלא על התערובת שנאסר והוא אינו מינו של האיסור והוי כמי שאין לו מתירין. **פנ"י:** דבשלא מינו אבד הטעם (ודחה פמ"ג את דבריו דאזלינן בתר שמא ולא בתר טעמא).

ר"ן: דיש מחלוקת ר' יהודה ורבנן במין במינו, דר' יהודה סובר דמין במינו באיסור והיתר לא בטיל והמקור מדכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר דדם השעיר הוא מועט ואעפ"כ לא בטל משום שהוא מין במינו והטעם דכל דבר שהוא דומה לחבירו אינו מחלישו אלא אדרבא מחזקו, ורבנן חולקים עליו מטעם דבשלמא דם פר ושעיר שניהם היתר (כשרים לזריקה) משא"כ באו"ה אע"פ שהם מין אחד מ"מ חלוקים הם שזה אסור וזה מותר ע"כ הוי כאינו מינו ובטל. וזה המקור לדשיל"מ – דדבר שיש לו מתירין הוא דומיא דדם פר ושעיר, דהא אין כאן חילוק בין איסור והיתר שהרי גם האיסור סופו להיות מותר. **וע"כ** דשיל"מ הוא דוקא במין במינו שהרי במין בשאינו מינו וודאי דאינו דומה לדם פר ושעיר.

פמ"ג – יש נפק"מ בין ב' הטעמים בביצה טריפה שנולדה ביו"ט ונתערבה – לרש"י הוה דשיל"מ לענין איסור יו"ט, ולר"ן כיון דלענין או"ה הוי אינם מינם (שזה אסור לעולם וזה מותר לעולם) אינו בגדר דשיל"מ ובטל.

• במין בשאינו מינו, אם עשוי לחזותא ולטעמא - נחשב כמין במינו. **ע"פ רמ"א א**

מג"א, ט"ז – בעינן דוקא תרווייהו, חזותא וטעמא.

ש"ך, גר"א – בחד מינייהו סגי, או חזותא או טעמא.

¹ **כתב הש"ך** שכאן אזלינן בתר שמא (**ומהפנ"י** משמע דבתר טעמא אזלינן).

תנאי דבר שיש לו מתירין שלא בטל

(1) ספק דבר שיש לו מתירין

ב"ח – מותר. (כמו שאר דברים חשובים)

שו"ע א, ש"ך, ט"ז – אסור. (החמירו בו יותר כיון שיש היתר לאיסורו)

(2) מין במינו

בעינו דווקא מין במינו, כמובא בעמוד הקודם. [שו"ע א]

(3) כשהמתיר עתיד לבוא או אם המתיר בידו לעשותו בלא הפסד

שו"ע ב (ע"פ רשב"א): יש מי שאומר שלא אמרו דבר שיש לו מתירין אלא כשהמתיר עתיד לבא על כל פנים (כמו ביצה שנולדה ביו"ט שתהיה בודאי מותרת לאחר יו"ט) או אם המתיר בידו לעשותו בלא הפסד, אבל דבר שאינו בידו ואינו ודאי שיבא המתיר אינו בדין דבר שיש לו מתירין. (בכס"מ העלה שהרמב"ם חולק)

שו"ע ג ע"פ רשב"א: כלי שנאסר בבליעת איסור שנתערב באחרים ואינו ניכר - בטל ברוב ואין דנין אותו כדבר שיש לו מתירין (רמ"א): לפי שצריך להוציא עליו הוצאות להגעילו וכל כיוצא בזה). וכ"פ ט"ז

מהרי"ל חולק וסובר שההוצאה להגעילו הוא הפסד מועט (ובהפסד מועט נחשב לדבר שיש לו מתירין, כמו שמצאנו דמעשר שני נחשב לדבר שיש לו מתירין ע"י העלאה לירושלים). – ש"ך: יש לחוש לדבריו במקום שאין הפסד מרובה.

(4) כשהמאכל מתקלקל

שו"ע ד: יש מי שאומר דלא שייך דבר שיש לו מתירין היכא שהמאכל מתקלקל. [והרש"ל חולק]

(ראה להלן בסיכום בעמ' 179)

(5) אם יש רק טעם ולא ממשות

לרמ"א ד בטעם בלבד אין דין דשיל"מ [ולכן בטל], ולש"ך גם בטעם בלבד יש דין דשיל"מ.

(6) אם אין איסורו מחמת עצמו (=בלוע)

רמ"א ד: אם אין איסורו מחמת עצמו בטיל. (ולכן חתיכה שלא נמלחה תוך שלשה ימים, אע"פ שיש אומרים דמקרי דבר שיש לו מתירין הואיל ומותרת לצלי, אפילו הכי בטילה דאין אסורה אלא מחמת דם הבלוע בה) בפת"ש הביא דדעת הרמ"א זה דוקא שהאיסור הבלוע אינו מינו עם מה שנתערב עכשיו.

ש"ך וט"ז פסקו להחמיר והביאו ראיות לכך, וכן מסברא דכיון דהוא דשיל"מ מה לי בלוע או לא הרי סוף סוף מ"מ יש היתר לאיסורו.

(7) אם אין ההיתר למה שהיה אסור (=שיש לו היתר מצד אחר)

רי"ף: כן הוי דשיל"מ. וכ"פ פר"ח ואחרונים נוספים שהובאו בפת"ש

תה"ד: לא הוי דשיל"מ. וכ"פ ש"ך נו"ב ופמ"ג, וכ"מ ברמ"א ד²

(8) שיהיה ניכר קודם שנתערב

רמ"א ד (ע"פ סמ"ג): כל איסור שלא היה ניכר קודם שנתערב - הוי בטל, אע"פ שהוא דבר שיש לו מתירין.³ [דלא כתוס' שסובר שגם במקרה זה אינו בטל]

(9) דבר שיש לו היתר וחוזר ונאסר (כגון חמץ בפסח)

מרדכי: לא הוי דשיל"מ. וכ"פ הרמ"א בתו"ח (וכ"מ שפסק ברמ"א ד⁴)

רמב"ם: כן הוי דשיל"מ. וכ"פ רש"ל (וכ"מ שפסקו ש"ך וט"ז)

(10) שהותר למי שנאסר

רמ"א ד: לא מקרי דבר שיש לו מתירין אא"כ הותר למי שנאסר, אבל אם נשאר לאחד לעולם אסור אע"ג שמותר לאחרים כגון המבשל בשבת לא מקרי דבר שיש לו מתירין. [והמג"א משמע שחולק]

- פת"ש הביא מחלוקת האם בדשיל"מ שנתערב ואח"כ פירש אחד מהם אי אמרינן כל דפריש וכו'.

² שכתב: "ולכן חתיכה שלא נמלחה תוך שלשה ימים (דאסורה בבישול), אע"פ שיש אומרים דמקרי דבר שיש לו מתירין הואיל ומותרת לצלי..." - כלומר שהעיקר אינו כן דלא מקרי דשיל"מ הואיל ולצלי לא נאסר מעולם.

³ פמ"ג בשם או"ח: וה"ה לכל דברים חשובים אם לא היו ניכרים מעולם בטילין אף במינם.

⁴ **רמ"א ד**: דבר שיש לו היתר וחוזר ונאסר כגון חמץ בפסח לא מקרי דבר שיש לו מתירין, ויש חולקין בזה.

כלי שבלע איסור שהתערב בכלים אחרים

וכלי בשרי שהתערב בכלי חלבי

כלי הבלוע מאיסור:

רשב"א: בטל ברוב, דלא הוי דשיל"מ, לפי שצריך להוציא עליו הוצאות להגעילו.⁵
וכ"פ שו"ע ג, רמ"א, ט"ז⁶

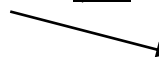
מהריב"ל: כל זה דוקא כשהאיסור הבלוע הוא מין במינו עם ההיתר הבלוע, כגון בלוע מנבילה שנתערב בבלוע משחוטה. (הובא בב"ח)

ב"ח: כל זה אף בבלוע מין בשאינו מינו וכדמשמע פשט דברי הרשב"א שלא חילק בזה, והוסיף דצריך להסיר כלי אחד לחומרא בעלמא כמו שכתב הרמ"א בסימן קט גבי חתיכות.

משאת בנימין: בטל ברוב, דלא הוי דשיל"מ, דטעם לא הוי דשיל"מ (כמבואר ברמ"א ד) [וע"כ יש לו דין יבש ביבש מין במינו דבטל ברוב, וע"כ תוך מעת לעת אסור להדיחן בכלי ראשון יחד וכן אסור לערב התבשילים יחד כהדין בסימן קט דאסור לאכול כולם יחד, אבל כל אחד בפני עצמו מותר, ואחר מעת לעת מותר להדיחן יחד ולערב התבשילים].

רא"ה: אינו בטל אפילו באלף דנחשב הכא כניכר האיסור, דכיון דאפשר להוציא האיסור מתוכו ע"י הגעלה הוי כניכר האיסור.

מהרי"ל: אינו בטל אפילו באלף, דהוי דשיל"מ שההוצאה להגעילו הפסד מועט הוא (ובהפסד מועט נחשב לדבר שיש לו מתירין, כמו שמצאנו דמעשר שני נחשב לדבר שיש לו מתירין ע"י העלאה לירושלים). **ש"ך:** יש לחוש לדבריו במקום שאין הפסד מרובה.

ש"ך: ואף בהפסד מרובה בתוך מעת לעת לכו"ע אף לרשב"א הוי דשיל"מ, שהרי בתוך מעת לעת יש לו מתירין מן התורה בלא שום הוצאות דאחר מעת לעת מותר מן התורה ואסור רק מדרבנן (הש"ך לשיטתו דגם בטעם יש דין דשיל"מ, ועוד דאפשר גוף הכלי הוה ממש - פמ"ג), ולאחר מעת לעת בהפסד מרובה הסכים הש"ך עם המשאת בנימין דמותר אף להדיחן יחד ולערב התבשילים, ובענין החומרא של הבי"ח כתב דלא דמי הכא לחתיכות בזה, דהתם החומרא היא כמהר"ם שבגלל שצדיק ות"ח היה החמיר שנראה דרך גנאי שיזדמן אכילת איסור לפיו וזה לא שייך בכלים, ומ"מ הכריע דכיון דליכא פסידא יש להחמיר כדברי הבי"ח, אמנם משמע דעת הש"ך דדין זה הוא אף בכלי הבלוע מאיסור שאינו מינו עם ההיתר הבלוע כשיטת הבי"ח ודלא כמהריב"ל. [אך הפמ"ג פסק בזה דלא כש"ך, דצריך שיהיה מין במינו ואם הוא מין בשאינו מינו צריך סי']

⁵ רש"ל כתב דבטל ברוב דלא הוי דשיל"מ גם ללא טעם הרשב"א כיון דלא בא ההיתר ממילא מכוח זמן לא חשיב דשיל"מ, והש"ך הקשה עליו דהא אפילו בא ההיתר בלא זמן חשיב דשיל"מ.

⁶ ופסק הטי"ז דראוי להגעיל כולם מספק, מטעם דהרי אסור להדיחן יחד או לערב התבשילים, וע"כ יש לחוש דאם ישהה אותם זמן מרובה יערב יחד ויאכלם ויבוא לידי איסור (היינו דיוצא דהטי"ז חולק בזה על המשאת בנימין והש"ך וסובר דאף לאחר מעת לעת אסור לערב יחד וע"כ חושש לחשש הני"ל).

פת"ש : בלאו הכי לא הוי כאן דשיל"מ, כיון שהשימוש שרוצה להשתמש היום בכלי זה אין לו מתירין (דהא יכול להשתמש בכלי זה היום וגם למחר [להבדיל מאכילה דממ"נ מה שיאכל היום לא יאכל למחר, א"כ אכילה זו שרוצה לאכול היום באיסור יאכל למחר בהיתר]). (וכ"כ הצ"ח בענין מוקצה) (מתאים לטעם רש"י ולא לר"ן)

כלי הבלוע מבשר בחלב:

דין זה תלוי במחלוקת מהריב"ל והב"ח שלעיל בבלוע איסור מין בשאינו מינו :

לשיטת מהריב"ל - אם הכלים בני יומם אינו בטל אפילו באלף, מטעם דהוי מין בשאינו מינו ואתי לידי נתינת טעם, ואף אין היתר להשהות עד שלא יהיו בני יומם דשמא ישתמש בהן בעודן בני יומם.

לשיטת הב"ח - אף במין בשאינו מינו שייך דין הרשב"א ובטל ברוב. [והקשה הפמ"ג שעל כל פנים לכאורה צריך ס' אטו יערב התבשילים יחד כמו יבש ביבש מין בשאינו מינו, ותירץ די"ל דלא שכיח הוא לערב יחד ולכן לא גוזרים ובטל ברוב]

פר"ח הכריע כמהריב"ל מטעם דהוי ניכר האיסור, שהרי אפשר להכיר האיסור ע"י טעימת קפילא (והא דיבש ביבש מין בשאינו מינו בטל בס' מיירי בהרבה מינים ואחד מהם איסור דא"א להכיר האיסור, והפמ"ג דחה דבריו).

ש"ך הכריע כב"ח.

פמ"ג הכריע דלא כמהריב"ל ופר"ח דאינו בטל באלף, וגם לא כב"ח וש"ך דבטל ברוב, אלא דעכ"פ בעינן ס' שמא יערב התבשילים ויבוא לידי נתינת טעם, וסיים בצ"ע.

דשיל"מ כשיש רק טעם האיסור

או כשנמחה האיסור ואינו ניכר

רמ"א ד: הא דדבר שיש לו מתירין אינו בטל - היינו דוקא אם האיסור בעין או שיש עדיין ממשות האיסור בתערובת, אבל **טעמו - בטל**. (ומשמע שגם כאשר האיסור נמחה ואינו בעין אע"פ שיש גוף האיסור בתערובת - בטל)

ש"ד (וב"ח): אע"פ שאינו ניכר בחזותא, אפילו **טעמו** בלבד אינו בטל, ואין צריך לומר אם יש ממשות ואינו ניכר, אלא **אפילו הוציאו לגמרי גוף האיסור** ונשאר רק טעם פליטתו אינו בטל.

ט"ז - משמע שסובר שרק טעם בלבד דהיינו שהוציא האיסור לגמרי בזה בטל, ולא גם בנמחה האיסור.

ע"פ קיצור שו"ע של הרב פפויפר סימן ז פרק ה

האם חזותא מילתא היא?

צבעי מאכל שעשאוים מדברים האסורים באכילה וטעמם נתבטל בשישים – מה דינם?

פר"ח – הוא בעיא דלא אפשיטא אם חזותא מילתא היא או לא בגמי בב"ק קא. ובשל תורה לחומרא (לאסור מיעוט הניכר במראיתו אף שאינו ניכר בטעמו) ובדרבנן לקולא (ולכן במיעוט שאינו ניכר בטעמו, אף שניכר במראיתו, אמרינן שבטל ומותר באכילה).

מנחת כהן – אוסרים את האוכלים מדרבנן.⁷

פמ"ג – אוסרים את האוכלים מדאורייתא.

רוב הפוסקים (מנחת יעקב, גר"א) – כל דין חזותא נאמר בב"ק רק לענין איסורי הנאה, אבל באיסורי אכילה וודאי חזותא לאו מילתא היא (וכל שאין לחוש את טעם האיסור הרי הוא בטל ברוב).

וכל דין חזותא הוא רק באיסורים העשויים מלכתחילה כדי לתת מראה וניתנים במאכל על דעת כן (כגון צבעי מאכל וכדו') (פר"ח), וכן דווקא אם האיסור באמת עשה שינוי מראה גמור, אבל אם לא נשתנה מראה ההיתר רק מעט אין בזה חשש כלל (דרכ"ת בשם כנפי יונה).

⁷ הצבע מאכל נחשב למיעוט הניכר, ומכיון שמיעוט הניכר אינו בטל - האוכלים אסורים, אלא שלדעת המני"כ מה שהמראה מחשיב את האיסור למיעוט הניכר זהו מדרבנן, ולדעת הפמ"ג זהו מדאורייתא.